

הרוחניים האלוקיים שהשפיעם לכלל בימי חלדו, ובאלה עודנו חי בעולם ופעולתו עומדת לעד. ולפיכך טומאה דחוויה או הותרה בציבור, ודחייה זו מוגבלת לטומאת מת. על פי זה יש לומר שיש משמעות גם למושג הציבור בצד המושג של 'זמנו קבוע', וזו הסיבה לכך ששלמי חגיגה ועולות ראייה אינם דוחים שבת וטומאה; שכן אף על פי שזמנם קבוע לרגל, ואם יעבור רגל אין להם תקנה, הרי יש להם תשלומין כל שבעה, ונמצא שאין הם דומים לפסח הבא 'בכנופיא' וכל קהל עדת ישראל מביאו בשעה אחת. לפיכך מושג הציבור איננו מתקיים בהם על דיוקו... (פירוש רש"ה בהעלותך ט.ב).

דף עח

'אלא לא קשיא, כאן ביחיד כאן בציבור'. ביחיד לכתחילה לא יזרוק ואם זרק הורצה, ובציבור זורק לכתחילה.

ולא חש לקושיא הראשונה ש'פסולה' משמע דיעבד, שהרי אמרו במפורש בברייתא מודה רבי יהושע שאם זרק הורצה. ועיקר סמיכת המקשה היתה על הקושיא השנייה. (עפ"י מהרש"א. וכן מפורש בתוס' ש'פסולה' דקתני – לכתחילה. וכן הביא מכאן המרדכי רפ"ג דסוכה. ומצינו עוד לשון 'פסול' כו"ב – ע' במצוין ביוסף דעת זבחים טז:). הנצי"ב כתב שזו דוחק. ואולם מצינו בש"ס כמה פעמים כגון זה, שלא חש אלא לקושיא השניה, וכפי שכתב הריטב"א (ב"ב קנד:) שיש בגמרא שמקשים שתי קושיות ועיקר סמיכת המקשה אל האחת, פעמים על הראשונה ופעמים על השניה. וע"ע: רשב"ם ב"ב קכב; וריטב"א שם; תוס' יומא ב: ד"ה הנ"מ; ב"ב קעב: סד"ה אבל; זבחים ז. ד"ה דלמא; גדה כב: ד"ה זו; עליות דרבנן יונה ב"ב קכה. וע"ע במצוין ביוסף דעת ב"ב קכב:

ויש מתרצים ש'פסולה' דברייתא במשמעותו המלאה מתייחס לאבוד ושרוף בלבד, אבל נטמא – לא יזרוק לכתחילה ואם זרק הורצה.

ועוד יש לפרש שתנא דברייתא סובר אין הציץ מרצה על אכילות, ו'כמדת רבי יהושע' – היינו לענין העיקרון שאם אין בשר אין דם, אבל לרבי יהושע עצמו כשרה בדיעבד (עפ"י רעק"א; רש"ש; חזו"א מנחות לב, לה; מרומי שדה. ועע"ש).

הטעם לחלק בין יחיד לציבור פרש"י, מפני שטומאה הותרה בציבור לפיכך אף על פי שנטמא הבשר, זורק את הדם לכתחילה, מה שאין כן ביחיד שאין התר לטומאה ואין הציץ מרצה על אכילות – לא יזרוק. ומכל מקום אם זרק הורצה.

[בטעם הדבר שבדיעבד הורצה, כתב רש"י (בזבחים קד. ע"ש): קל היה לו לרבי יהושע בדין זה שאם אין בשר אין דם. ופירש ב'זבח תודה' (מנחות כד), שלא היה לו הדין ברור כל כך ולכן לא החמיר לענין דיעבד. ואינו מובן, שאם היה לו ספק בעיקר הדרשה אם כן הוא הדין באבוד ושרוף, והלא להלן אמרו שבאבוד ושרוף לרבי יהושע אף בדיעבד לא הורצה. ואפשר שרק לענין טומאה הסתפק, שכן הותרה מכללה בציבור או משום שהבשר ישנו בעין (כסברת רש"י עח: ד"ה אלא. אך נראה שאין זה הטעם העיקרי שהרי אמרו לעיל לד: שאם הסח הדעת פסול הגוף הוא, אם זרק לא הורצה, הרי אף דאיתא בעינא לא הורצה אלא בטומאה בלבד). ודאיתנן להכי יש לומר שלא מצד הספק הוא אלא מסתבר שבטומאה לא פסל הכתוב בדיעבד].

והתוס' מפרשים שטומאה דחוויה בציבור וצריך לריצוי ציץ וסובר רבי יהושע שהציץ מרצה על אכילות, אלא שבקרבן יחיד לא יזרוק לכתחילה מדרבנן, אבל בציבור לא החמירו חכמים.

ואילו הרמב"ם פסק (ביאת מקדש ד, טו) טומאה דחוייה בצייבור, וגם נראה לכאורה שפסק (שם הלכה ז) אין הציץ מרצה על אכילות מדאוריתא. ואף על פי כן פסק שבצייבור מקריב לכתחילה בטומאה, וביחיד לא יזרוק ואם זרק הורצה. וכנראה סבר שצייבור עדיף מיחיד מכל מקום, ובצייבור הציץ מרצה אף על אכילות [ודלא כמו שנקטו בהמשך הסוגיא] (ע' זבח תודה מנחות כד; חדושי הנצי"ב כאן; אור שמח קרבן פסח ד, ב; משך חכמה שלח טו, יג ד"ה ודע). ויש משוים דעת הרמב"ם עם התוס' (והר"ח), שמדאוריתא הציץ מרצה על אכילות (עפ"י חזון איש מנחות לב, לה. וע"ע שו"ת אחיעזר ח"ב מב, ובמובא במנחות כה).

ואיך שנפרש, חילוק זה שבין יחיד לצייבור לא נאמר אלא לענין טומאה, אבל באבוד ושרוף אם זרק לא הורצה בין ביחיד בין בצייבור (עפ"י רעק"א; לקוטי הלכות). ויש להעיר מלשון רבנו חננאל, שמשמע שבצייבור לא נאמר כלל 'אם אין בשר אין דם'. וצ"ע.

אי הכי למאי הלכתא אין הציץ מרצה על אכילות... למיקבעיה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה. לא אמרו נפקא מינה להתר אכילה – משמע שגם אם הציץ מרצה על אכילות אסור לאכול את הבשר (עפ"י מאירי; תוס' יבמות צ. ד"ה ועל; לחם משנה (קרבן פסח ד). והוכיח גם מהסוגיא להלן. וכן מפורש ברש"י לעיל טז: ד"ה על הדם; ובתוס' להלן פ: ד"ה נורק ובמנחות טו. ובריטב"א יומא ז. וכ"כ מהרש"ל כאן. וע' גם בפירוש רבנו חננאל בסוף הסוגיא. וכן הוכיח בשער המלך (ביאת מקדש ד, ז) מסוגיא במנחות. וע"ע אגרות משה ח"א קדשים ה). וצ"ב בלשון התשב"ץ (ח"ג לו. דף ט ע"א ד"ה ובאמת). וכן קשה מדברי המאירי ביבמות צ. ולענין ריצוי ציץ על העולין, משמע מדברי הרמב"ם והמאירי ורבנו חננאל (ותוס' מעילה ת. ד"ה הוכשרו. חו"א), שמועיל ריצוי הציץ להעלותם למזבח, ולא רק לענין זריקת הדם. ובספר מקדש דוד (כ, ג), תלה זאת במחלוקת ראשונים (עפ"י דבר שמואל תנינא. וע"ע חו"א קדשים קמא לט, ז; או"ח קכו, ל). ויש לשמוע מדברי התוס' (פ:): שגם אם אין הציץ מרצה על העולים, בדיעבד שנורק הדם והורצה – מקטיר את האימורים. והוא הדין אם נטמאו האימורים לאחר שנורק הדם – יקטירם. וצריך עיון. חזון איש – קכד, לדף פ: וע"ע במה שכתב בובחים ו, ו. ובתוס' נט: (ד"ה עשאום) משמע לכאורה שאפילו למ"ד הציץ מרצה על העולין, אין להקטיר את האימורים מדרבנן [בקרבן יחיד]. וצ"ע.

(ע"ב) 'כרבי נתן דאמר אכילת פסחים לא מעכבא... דתניא רבי נתן אומר: מנין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד תלמוד לומר ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים...' מבואר בגמרא שלדעת רבי נתן, קרבן פסח שאינו ראוי לאכילה – כשר ויוצאים בו ידי חובה, ואולם לכתחילה אין לזרוק את הדם בקרבן כזה (שכן העמיד רב את משנתנו נטמא בשר אינו זורק את הדם – כרבי נתן). ולפי זה כתבו התוס' (בסד"ה ולרבי) שמה שאמרו 'יוצאין בפסח אחד' – היינו דוקא בדיעבד אבל לא לכתחילה. והנה בתוס' להלן (פ: ד"ה נורק) משמע שדין זה, שלכתחילה אין לזרוק את הדם כשהבשר נטמא – מדרבנן הוא, אבל מדאוריתא זורק אף לכתחילה [ומצינו שהעמידו דבריהם אף במקום עשיית פסח. ע' למשל להלן צ: דס"ד אין שוחטין וזורקים על טמא שרץ מגורה דרבנן]. ואילו מדברי מהרש"ל (בחכמת שלמה על התוס' כאן) משמע שדין תורה הוא. ויש לפרש מקור הדבר מ'מכסת' והוקשו אוכלים למגויים כמו שכתבו התוס', אך לא שנה עליו הכתוב לעכב לרבי נתן, כי 'איש לפי אכלו' קאי אגברא שיהא ראוי לאכילה כמו שאמרו בגמרא, לכך כשר בדיעבד. ועוד יש לומר שמפני שמצווה באכילה בלילה מהתורה לכך לא יזרוק את הדם של הטמא, כדי שלא לבטל מצות אכילה (וכן נקט החו"א קכד לדף פ).

ולפי זה נראה שדרשת 'ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל' שכל ישראל יוצאים בפסח אחד – אינה אלא לומר שהקרבן ראוי וכשר, אבל לא לכתחילה. [לתירוץ אחד בתוס' (פ. סד"ה אתה) שהשווה במרחק אינו נחשב 'אינו ראוי' לגבי חגיגה הואיל וגופו ראוי,

נראה שאם שחטו את הפסח על כל ישראל הרחוקים – יצאו ידי חובתם לרבי נתן ומ"מ אין לשחוט עליהם לכתחילה אלא דינם לעשות פסח שני ככתוב].

ונראה שבאופן שאין אפשרות להביא קרבן אחר, לרבי נתן מביאים קרבן גם אם לא יאכל בערב. וכן נראה מדברי רש"י בנבחים ק. (ד"ה אביי. ובשיטמ"ק), שאם אנינות לילה דאוריתא, מביא קרבן לרבי נתן ואינו אוכל [ואין אומרים יידחה לפסח שני ויקיים מצות הקרבה ואכילה]. וא"כ בכגון זה לימד הכתוב שכל ישראל יוצאים בפסח אחד אף לכתחילה.

ולפי הסברה הראשונה שמדרבנן הוא, וכן נקטו בפירוש אור חדש ובאגרות משה (או"ח ח"א קיח-קיט). וכן צידד סברה זו בזכר יצחק סט, ע"ש, מהתורה אפשר לכל ישראל לשחוט פסח אחד לרבי נתן. [אמנם מדברי התוס' אין הוכחה לכך, כי אפשר שלא אמרו אלא אם שחטו, רק אז מותר מהתורה לזרוק הדם, שאין לשפוך הדם ולפסול הקרבן משום חובת אכילה שתחול בלילה, אבל קודם שחיטה אפשר שמהתורה אסור להקריב באופן שלא יהא ראוי לאכילה].

[ולפי מה שאנו נוטים כחכמים שאכילה מעכבת, שחיטה עבור הרחוקים שאינם יכולים להגיע ולאכול – פטולה, ולא נחלקו אמוראים (להלן צב): על השוחט בדרך רחוקה אם יצא ידי חובה אלא באופן שיכול להגיע בסוסים לאכול כמוש"כ התוס' שם, אבל כשלא יוכל לאכול אינו יוצא. ויש להסתפק כשראוי עתה לאכול אך ידוע שלא יוכל בערב לאכול, כגון שנצרך לילך בערב לפיקוח נפש – שמא אם שחטו עליו לא יצא. ונראה שדומה זה למי שהיה חבוש אצל נכרים שמבואר ברמב"ם (ה, ט) שבדיעבד יצא ידי חובתו גם אם לא השתחרר ולא אכל. כי האדם מצד עצמו ראוי לאכול ושמא ישחררוהו. וצ"ל ששונה מחולה שיש ריעותא באדם עצמו, הלכך אעפ"י שיכול להבריא לא יצא].

ובארו שם טעם הדבר, שלרבי נתן אין חובה מיוחדת מהתורה באכילת הפסח כמו אכילת מצה וכד' אלא היא מצוה כשאר אכילת קדשים [ולפי זה יש מכאן ראייה שמותר מהתורה לאכול קדשים הגם שאין מגיע כזית לאחד. וכבר הביאו האחרונים להוכיח כן מלעיל ג: 'הגיעני כפול'. אלא שבתו"י ליומא משמע שאין זו מצוה גמורה]. וע"ע בתוס' קז: (ד"ה דלמא) ומהרש"א ורש"ש שם. ויש לעיין מדוע אין שייך כאן הכלל 'כל שאינו ראוי לביילה – בילה מעכבת בו', דבשלמא אם אכילת הפסח היא מצוה מיוחדת לעצמה ואינה שייכת לעצם הכשר הקרבן, מובן שאינה מעכבת את הכשרו (וכמו שכתב בספר בית ישי ט, עמ' לז), אבל אם האכילה אינה מצוה לעצמה אלא מדיני אכילת קדשים, אם הקרבן אינו ראוי לאכילה כגון שנטמא, מדוע יתכשר. ואין ללמוד זאת מדרשת הכתוב שראויים ישראל לצאת בפסח אחד – שהרי שם הקרבן ראוי לאכילה, כי יכולים חלק מהאנשים להימשך כמו שאמרו בגמרא, משא"כ כשהקרבן טמא וכדומה.

ויש לומר שנלמד זה מן הכתוב בשאר הקרבנות שאם יש כזית בשר או אימורים זורק את הדם, וכמו שדרשו להלן. ולרבי אליעזר אפילו נטמאו הבשר והאימורים זורק, מן הכתוב 'ודם זבחך ישפך' כדלעיל.

'נמנו עליו חבורה אחת וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת – ראשונים שיש להן כזית אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני, אחרונים שאין להם כזית אין אוכלין וחיביין לעשות פסח שני'. הטעם שאין אוכלים הוא משום שאין הפסח נאכל אלא למנוייו, וכל שאינו ראוי לאכילה אין מינויו מינוי. והטעם, משום שכל עיקר דין מינוי לעכב נלמד מאיש לפי אכלו תכסו והרי מן הכתוב הזה למדנו גם כן דין 'לאוכליו' בפסח. וממילא גזרת הכתוב היא שהמינוי הוא רק על אוכליו, ושאינו ראוי לאכילה לא חל עליו כלל מינוי.

ולפי זה נראה שהוא הדין בכל מי שאינו ראוי לאכילה לא חל עליו מינוי של פסח, כמו על פחות מכזית (עפ"י חדושי הגר"ח הלוי קרבן פסח ב.ו. ע"ע: חזון איש קכד לדרך פט סק"ה).

'הרי שהיה חולה בשעת שחיטה וחלים בשעת זריקה, חלים בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה – אין שוחטין וזורקין עליו עד שיהא חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה. כמאן, נימא רבנן היא ולא רבי נתן'. אף על פי שגם לרבי נתן לכתחילה אין זורקים אלא על הראוי, היינו דוקא כשאפשר לו

דפים עז – עח

- קמא. א. קרבן ציבור הקרב בטומאה – האם צריך לריצוי הציץ כדי להכשירו?
 ב. האם זורקים את הדם בקרבן שבשרו ואימוריו נטמאו או אבדו וכד'? ומה הדין בדיעבד?
 ג. האם הציץ מרצה על אכילות ועל העולים? מאי נפקא מינה?
- א. מבואר בגמרא שאם נוקטים טומאה דחוייה בציבור – צריך ריצוי-ציץ כדי להקריב קרבן ציבור בטומאה. וכן סוברים רבי שמעון רבי יוסי ורבי מאיר. ואם טומאה הותרה בציבור – אין צריך. וכן סובר רבי יהודה.
- א. בדעת רבי יהושע למסקנא, רש"י מפרש שטומאה הותרה בציבור ואין צריך ריצוי ציץ. והתוס' מפרשים שטומאה דחוייה וצריך ציץ.
- ב. על טומאת הגוף (= טומאת האנשים), אין הציץ מרצה (פ) – מלבד בטומאת התחום. ע"ש ובזבחים כב-כג), ואף על פי כן נדחית היא בציבור (כן מבואר בתוס' כאן ובמנחות טו. וכן ברש"י יומא ז ד"ה בין ובמהרש"א). ואולם ברמב"ם (ביאת מקדש ד, ז) משמע שבציבור הציץ מרצה על טומאת הגוף (וע' גם בתוס' מנחות כה ד"ה עון. וכן כתב הלחם-משנה הל' פסוה"מ א; שער המלך ביאת מקדש ד, ז; אור שמח קרבן פסח ד, ב ועוד).
- ג. נשבר הציץ [או כשאין הציץ על מצח הכהן, למאן דאמר אינו מרצה]; יש אומרים למאן דאמר 'דחוייה' וצריך ריצוי ציץ, אין מביאים הקרבן בטומאה ואם הביאו – פסול (עפ"י מאירי כאן; גבורת ארי יומא ז). ויש מכשירים, שאמנם צריך ריצוי ציץ לכפר על הטומאה אבל אין זה מעכב הבאת קרבן ציבור [וכמו בטומאת הגוף שאעפ"י שהציץ מרצה – מקריבים] (עפ"י תוס' יומא שם; מהר"י קורקוס. ואולם אם הבשר טמא ונוקטים 'דחוייה' ואין הציץ מרצה על אכילות, אין זורקים את הדם אף בקרבן ציבור, וכדלהלן. ע' בבאור הדבר במקדש דוד כו, א).
- ב. רבי יהושע אומר: אם אין דם אין בשר ואם אין בשר אין דם (ועשית עלתיך הבשר והדם. וכן בשלמים: ודם זבחיך ישפך... והבשר תאכל). רבי אליעזר אומר: דם אף על פי שאין בשר (ודם זבחיך ישפך מכל מקום).
- [במה דברים אמורים – בשאר זבחים, אבל בקרבן פסח לדברי הכל אם נטמא הבשר אין זורק את הדם ואפילו החלב קיים, שמתחילתו לא בא אלא לאכילה ולפרש"י (עט). משמע שאף בשלמי נזיר הדין כן. והתוס' חולקים. ע"ע להלן].
- אין בשר אבל יש אימורים, אפילו כזית בלבד – הכל מודים שזורק את הדם (והקטיר החלב לריח ניחח לה' – אע"פ שאין בשר). [בשר ואימורים אינם מצטרפים לכזית, מלבד בקרבן עולה שהכל עולה למזבח – מצטרפים. המנחה הבאה עם הזבח אינה במקום זבח להכשיר את הזריקה. להלן עט].
- ומודה רבי יהושע בקרבנות ציבור שאף על פי שנטמא הבשר – זורק את הדם (אם משום שטומאה הותרה בציבור (רש"י) אם משום שהציץ מרצה על אכילות. תוס'). ואף בקרבנות יחיד רק לכתחילה אינו זורק ואם זרק הורצה הגם שנטמא הבשר או נפסל (בטבול יום) או שיצא חוץ לקלעים. ופירשו שבאבוד ובשרוף אף בדיעבד לא הורצה. (וכן בקרבנות ציבור. עפ"י רעק"א; לקוטי הלכות).
- רבי יוסי ראה דברי רבי אליעזר בדיעבד שאפילו אבוד ושרוף אם זרק הורצה, אבל לכתחילה ראה את דברי רבי יהושע שלא יזרוק (מהתורה. מהרש"א).
- מחלוקת זו אמורה גם במנחות, כשאבדו השיריים או נטמאו וכד'; האם מקטירים את הקומץ אם לאו.

- א. לפרש"י, סובר רבי יהושע אין הציץ מרצה על אכילות ועל העולים, ולפי זה כאשר נטמא הבשר לא יזרוק את הדם לכתחילה מהתורה. ולפי התוס' הסיקו שרבי יהושע סובר ציץ מרצה על אכילות, ומהתורה זורק לכתחילה ואך מדרבנן לא יזרוק.
- ב. הלכה כרבי יהושע שאם אבד הבשר ולא נשאר כזית – לא יזרוק, ואם זרק לא הורצה. וכשנטמא הבשר, בקרבן יחיד לא יזרוק ואם זרק הורצה. ובקרבן ציבור זורק לכתחילה (עפ"י רמב"ם פסולי המוקדשין א, לא ועוד).
- ולענין מנחות פסק הרמב"ם (שם יא, כ) שאם נטמאו או נשרפו כל השיריים לאחר הקמיצה – לא יקטיר הקומץ, ואם הקטיר הורצה. ואם נשארו מקצתן – יקטיר הקומץ, ואתם שיריים שנשארו אסורים באכילה (וע' בלחם משנה פ"א שפסק כרבי יוסי, ופירש שר"י מדבר במנחות בלבד. וכן דייק הנצי"ב מרש"י). ואולם החזון-איש (מנחות לב, לה לה) פירש דבריו שבאבוד ושרוף אף בדיעבד לא הורצה. ורק אם נשאר כזית הורצה, וכדין הזבחים.
- ג. יש אומרים שאם היה בשר קיים וכבר נאכל בהכשר, אפשר לזרוק הדם. וכן כשהוקטרו אימורים. ויש חולקים (ע' אור שמח הל' פסולי המוקדשין, הוספת ב, כו; משאת המלך).
- ד. כתב מהרש"א: זה שאמרו לדברי הכל 'אם אין דם אין בשר' – היינו דוקא בנשפך וכדומה, אבל נטמא הדם (בשו"ג. ע' להלן פ), הואיל והציץ מרצה על טומאת הדם לכל הדעות, הרי יש כאן דם.
- ה. נפסל הבשר בהסח הדעת; אם 'הסח הדעת' פסול הגוף הוא, לא הורצה. ואם פסול טומאה הוא – הורצה (גמרא לד:).

- ג. רבי אליעזר אומר: הציץ מרצה על אכילות (= טומאת החלקים הנאכלים). רבי יוסי אומר: אין הציץ מרצה על אכילות. [ובדעת רבי יהושע – מחלוקת רש"י ותוס' כנוכר. וע' מנחות יד-טו מחלוקת רבי יהודה וחכמים].
- נפקא מינה לענין הקבעת פיגול; שכל שיש בקרבן פסול נוסף מלבד מחשבת פיגול, אין האוכלו בחיוב כרת. ואם הציץ מרצה, הרי זה כטהור ואין כאן פסול נוסף וחייבים על אכילתו כשהוא פיגול. וכן נפקא מינה אם יצא הבשר מידי מעילה בזריקה כשאר קדשי קדשים, או כיון שאין כאן ריצוי ציץ, לא פקע איסורו הקודם ויש בו מעילה.
- יש לעיין, למאן דאמר אין הציץ מרצה על אכילות, אם ננקוט טומאה הותרה בציבור – האם נחשב הבשר כטהור ונקבע לפיגול ויוצא מידי מעילה, אם לאו. וצריך תלמוד (עפ"י שער המלך ביאת מקדש ד, ז. ועתוס' מנחות טו. שאין מועיל התר בציבור לעשותו כטהור לענין שתועיל הזריקה על החלות כשנטמאת אחת מהן. וע' חזו"א מנחות סו"י לב [ובקדשים קמא כו, ב]; דבר שמואל).
- וכן נפקא מינה לדעת הסובר אם אין בשר אין דם, כאשר נטמאו החלקים הנאכלים; אם הציץ מרצה – יש כאן בשר וזורק את הדם, ואם אין הציץ מרצה – אינו זורק (באופן שאין האימורים בעולם). וכן שתי הלחם [כאשר באות לעצמן, שאין עמהן כבשים]; אם אין הציץ מרצה על אכילות – אינן באות בטומאה. וכן סובר רבי יוסי. ואם הציץ מרצה [או אם טומאה הותרה בציבור ואין צריך ציץ] – באות בטומאה, כסתם מתניתין.

- א. להלכה, יש מפרשים בדעת הרמב"ם שפסק אין הציץ מרצה על אכילות מדאורייתא (תשב"ץ ח"ג לו. דף ח ע"ד; זבח תודה מנחות כד וטה"ק שם לו.), ויש אומרים שמדרבנן ולכתחילה וכדברי התוס' שמדרבנן לא יזרוק, אבל מדין תורה הציץ מרצה (חזו"א מנחות לב, לה. וע' גם בפירוש רבנו הננאל. ובלח"מ (פסוה"מ א, לד) כתב בדעת הרמב"ם שבקרבן ציבור הציץ מרצה על אכילות).

ב. ריצוי ציץ על העולים (= החלקים העולים על המזבח); לדעת רש"י סובר רבי יהושע אין הציץ מרצה על העולים, ולכן אם נטמא האימורים והבשר – לא יזרוק את הדם. ולתוס', אין הוכחה לכך. והברייתא (לעיל טז: ולהלן פ:) סוברת שהציץ מרצה על העולים. ולכאורה כן נראית דעת הרמב"ם (ביאת מקדש ד, ז) להלכה. וצריך עיון (ע' שער המלך שם; זבח תודה מנחות כד).
ג. גם אם הציץ מרצה על אכילות, אין הקרבן נאכל בטומאה כאמור למעלה (כן מבואר בסוגיא; תוס' וש"ר בכ"מ).

ולענין העולים – משמע שמועיל ריצוי הציץ גם לענין הקטרתם על המזבח בקרבן ציבור עכ"פ (עפ"י רמב"ם ומאירי ועוד. וע' תוס' נט: ד"ה עשאום; מקדש דוד כו, ג; חזון איש או"ח קכו, ל קדשים קמא לט, ז מנחות לב, לז-לח; דבר שמואל תנינא). וכן למאן דאמר טומאה הותרה בציבור, נראה שמקטירים את האימורים בטומאה (עפ"י חזו"א קדשים קמא כו; זבחים ו, ו. ובמקום אחר (קדשים, קמא לט, ז) נראה שלא נקט כן).

דף עח

קמב. א. נטמא בשר הזבח, והחלב קיים בטהרתו – האם זורק את הדם? מה הדין בפסח ובשאר הזבחים, לכתחילה ובדיעבד?

ב. האם אכילת פסחים מעכבת את הכשר הקרבן?

ג. שחטו לפסח בטהרה ואחר כך נטמאו הבעלים – מה יעשה עם הקרבן?

א. נטמא הבשר והחלב קיים; בקרבן פסח – אינו זורק את הדם, שעיקרו לאכילת אדם בא (רש"י). ואם זרק; לדברי רבי נתן ורבי יהושע – הורצה, שאכילת פסחים אינה מעכבת. וכן העמיד רב סתם מתניתין. ולדעת חכמים לא הורצה.

בשאר זבחים – זורק את הדם. [ולרבי אליעזר, אפילו אין בשר ואין חלב זורק. ולרבי יהושע אינו זורק אלא בקרבנות ציבור הקבוע להם זמן שנטמאו, כאמור למעלה].

א. לפרש"י, וכך הגירסה לפנינו בגמרא (ע"ט), שלמי נזיר דינם כפסח שאם נטמא הבשר אין זורק את הדם. וריב"א חולק וסובר שאין אכילתם מעכבת.

ב. הלכה כחכמים שאכילת פסחים מעכבת הלכך אם נטמא הבשר זורק הדם – לא הורצה.

ואפילו לרבי נתן ורבי יהושע שבדיעבד הקרבן כשר והבעלים פטורים מפסח שני, אם זרק הדם במזיד (לרבינא) או אם נטמא במזיד (לרבי שילא) – לא הורצה להקטיר את האימורים. קנסוהו חכמים במזיד שלא יירצה (עפ"י גמרא פ: ותוס' שם).

ב. כנזכר, לדברי רבי נתן ורבי יהושע אכילת פסחים אינה מעכבת את הכשר הקרבן, לכן אם נטמא הבשר או נתמנו עליו אנשים הרבה ואין לכל אחד כזית בשר לאכילה – כשר. ואפילו כל ישראל יוצאים בפסח אחד. אבל לכתחילה לא יזרוק הדם באופן זה (כן מבואר מדברי רב שהעמיד משנתנו כמותם. וכן אמר רבי יהושע בברייתא). וחכמים חולקים וסוברים אכילה מעכבת, שאם בזמן השחיטה או הזריקה לא היה הקרבן ראוי לאכילה – פסול. ואם נתוספו מנויים על החבורה הקיימת, ואין לאחרונים כזית לכל אחד – הראשונים יצאו ידי חובה והאחרונים אינם אוכלים ונדרחו לפסח שני (איש לפי אכלו תכסו; במכסת – שנה הכתוב לעכב).